

**UCHWAŁA Nr XXVIII/17/2018
RADY POWIATU GRUDZIĄDZKIEGO
z dnia 27 czerwca 2018 r.**

w sprawie uchwalenia Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018 – 2022

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2018 r. poz. 995 i 1000), w związku z art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1390)

**Rada Powiatu
uchwala, co następuje:**

§ 1. Uchwala się Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018 – 2022.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Grudziądzkiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY RADY
Krzysztof Klonowski

Uzasadnienie

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2018 r. poz. 995, z późn. zm.), powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym, w tym zadania w zakresie pomocy społecznej.

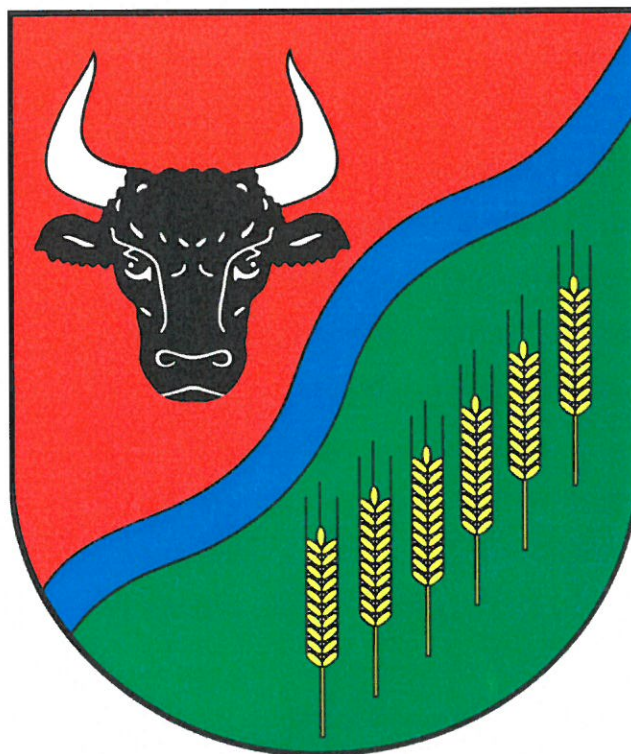
Zgodnie z art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1390), do zadań własnych powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie należy opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Przedmiotowy program, który stanowi załącznik do niniejszej uchwały, został opracowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu na lata 2018 – 2022. Jego projekt został poddany konsultacjom społecznym w dniach 15 maja – 8 czerwca 2018 r. poprzez zamieszczenie na oficjalnej stronie internetowej Powiatu Grudziądzkiego oraz w Biuletynie Informacji Publicznej PCPR w Grudziądzu wraz z formularzem konsultacji. Dokument przedłożono również gminnym i miejsko – gminnym ośrodkom pomocy społecznej oraz placówkom opiekuńczo – wychowawczym z terenu Powiatu Grudziądzkiego, a także Komendzie Miejskiej Policji w Grudziądzu. Został zaopiniowany pozytywnie.

Wobec powyższego podjęcie stosownej uchwały należy uznać za zasadne.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Krzysztof Klonowski

**Powiatowy Program
Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy
w Rodzinie
na lata 2018-2022**

Spis treści

Wstęp	4
1. Rekomendacje dla Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018-2022	6
2. Przemoc w rodzinie – podstawy teoretyczne i aspekty prawne	6
2.1. Definicja przemocy w rodzinie	6
2.2. Rodzaje przemocy i cykle przemocy	7
2.3. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie	8
3. Analiza zjawiska przemocy na terenie powiatu grudziądzkiego	11
3.1. Komenda Miejska Policji w Grudziądzu	12
3.2. Sądy Rejonowe	12
3.3. Ośrodki pomocy społecznej	12
3.4. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu	13
4. Instytucje działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie powiatu grudziądzkiego	13
4.1. Komenda Miejska Policji w Grudziądzu	13
4.2. Prokuratura Rejonowa	15
4.3. Sądy Rejonowe	16
4.4. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu - Punkt Interwencji Kryzysowej	16
4.5. Miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej	17
4.6. Gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych	17
4.7. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Grudziądzu	18
4.8. Świetlice środowiskowe	20
4.9. Oświata	20
4.10. Służba zdrowia	20
4.11. Służby kuratorskie	21
4.12. Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	22
5. Analiza SWOT	22
6. Założenia Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	24
7. Cele oraz kierunki działania Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	24

8. Zagrożenia w realizacji działań w Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	27
9. Odbiorcy Programu	27
10. Przewidywane efekty realizacji Programu	27
11. Partnerzy i Realizatorzy Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	27
12. Monitorowanie i ewaluacja	28
13. Czas realizacji działań zawartych w Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	28
14. Źródła finansowania Programu	29
Uzasadnienie	30

Wstęp

Dla większości osób dom stanowi ostoję, bezpieczne miejsce, w którym spędzamy czas, gdzie się wychowujemy i skąd wynosimy odpowiednie wartości. Dom kojarzy się także z rodziną, spędzonym z nią czasem i wspomnieniami pozostającymi na lata w pamięci. Niektórym jednak dom kojarzy się niestety z lękiem i niechęcią, gdyż stanowi miejsce niebezpieczne – ze względu na występującą w nim przemoc.

Przemoc pojawia się w różnych relacjach i jest możliwa wszędzie, gdzie istnieje różnica sił. W przemocy domowej najbardziej istotna jest demonstracja i wykorzystanie siły lub władzy w sposób, który jest krzywdzący dla innych członków rodziny.

Na przemoc w rodzinie można spojrzeć z różnych perspektyw – prawnej, moralnej, psychologicznej i społecznej.

Z punktu widzenia prawa przemoc w rodzinie to przestępstwo, którego odmiany określone są w różnych kodeksach i odpowiednio karane. Z kolei moralny punkt widzenia pokazuje, że dokonywanie przemocy to krzywdzenie słabszego – zło moralne. Sprawca powinien podlegać sankcjom własnego sumienia i potępieniu ze strony innych ludzi. Moralna ocena przemocy powinna powstrzymać sprawców i motywować świadków do pomagania.

Perspektywa psychologiczna zwraca uwagę na cierpienie i bezradność osób doznających przemocy, odsłania mechanizmy wewnętrzne i sytuacje sterujące przemocą oraz złożone relacje między sprawcą przemocy a osobą doznającą przemocy. Psychologiczne zrozumienie przemocy odgrywa podstawową rolę przy pomaganiu osobom doznającym przemocy w wyzwalaniu się od przemocy i w naprawianiu szkód, jakie poczyniła w ich życiu.

Ze społecznego punktu widzenia widać czynniki zawarte w obyczajach i postawach, które mogą sprzyjać przemocy lub ją usprawiedliwiać. Z drugiej strony w przeciwdziałanie przemocy mogą angażować się znaczące siły społeczne i wywierać pozytywny wpływ na osoby uwikłane w przemoc poprzez konkretne działania – zawiadomienie odpowiednich służb, wsparcie osoby doznającej przemocy. Aby takie działania mogły zaistnieć, potrzebna jest lokalnie konkretna wiedza i świadomość problemu.

W celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowania i wspierania działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 29 lipca 2005 r. uchwalił ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1390). Akt określa w stosunku do osób dotkniętych przemocą obowiązek udzielenia pomocy, w szczególności w formie:

- poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego;
- interwencji kryzysowej i wsparcia;
- ochrony przed dalszym krzywdzeniem, poprzez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną;
- zapewnienia na żądanie osoby dotkniętej przemocą, bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;
- zapewnienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

Nowelizacją ustawy z dnia 10 czerwca 2010 r. wprowadzono jeszcze bardziej radykalne sposoby ochrony ofiar przemocy, m.in. obowiązek powoływania zespołów interdyscyplinarnych w gminach, możliwość wszczęcia procedury Niebieskiej Karty bez zgody osoby dotkniętej przemocą, możliwość żądania opuszczenia mieszkania przez sprawcę przemocy, interwencyjnego odebrania dziecka w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia małoletniego, zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci oraz rozszerzenie środków karnych w stosunku do sprawców przemocy.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie określa kompetencje organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego. Do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

- opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie;
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy:

- tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Realizując obowiązek wynikający z art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, zaistniała potrzeba opracowania programu, który stanowi kontynuację poprzedniego dokumentu, uchwalonego przez Radę Powiatu Grudziądzkiego w dniu 29 grudnia 2011 r. (Uchwała Nr IX/37/2011). Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu przygotowało projekt takiego programu na lata 2018-2022. Projekt ten skonsultowano z partnerami współpracującymi w realizacji zaplanowanych zadań. Wskazano w nim na konieczność kontynuowania działań informacyjnych, profilaktycznych, a także specjalistycznej pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie. Uchwalenie Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018-2022 pozwoli również na pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zadań nimi objętych.

1. Rekomendacje dla Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018-2022

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018-2022 wpisuje się w następujące dokumenty strategiczne:

- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, przyjęty uchwałą nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r.,
- Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020, przyjęty uchwałą nr 24/899/13 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 czerwca 2013 r.,
- Powiatową Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Grudziądzkim na lata 2014-2020, przyjętą uchwałą Nr XXIII/10/2014 Rady Powiatu Grudziądzkiego z dnia 26 marca 2014 r.

2. Przemoc w rodzinie – podstawy teoretyczne i aspekty prawne

2.1. Definicja przemocy w rodzinie

Pojęcie przemocy zawsze połączone było z relacjami między płciami, a więc z tym, co znaczy w danym społeczeństwie być mężczyzną i kobietą i z tym, jakie zależności ekonomiczne, społeczne i psychologiczne przypisywane są tym kategoriom. Dokonując próby zdefiniowania zjawiska przemocy w rodzinie, bierze się pod uwagę różne wymiary tego zjawiska jak np. rodzaj zachowania, intencje czy skutki.

Zgodnie z ogólną definicją przyjętą przez Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, *przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciwko członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody*. Przemoc charakteryzuje się następującymi cechami:

- jest intencjonalna – jest zamierzonym działaniem, mającym na celu kontrolowanie i podporządkowanie sobie ofiary;
- siły są nierówne – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą, ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy;
- narusza prawa i dobra osobiste – sprawca wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do netykalności fizycznej, godności, szacunku, itd.);
- powoduje cierpienie i ból – sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na szkody, doświadczenie bólu i cierpienia, sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie definiuje przemoc w rodzinie jako *jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, netykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym i psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą*.

Przemoc w rodzinie może przybierać różne formy, począwszy od przemocy fizycznej polegającej na zadawaniu bólu, znęcaniu się, poprzez przemoc psychiczną, która nie pozostawia widocznych śladów, ale wywołuje poczucie poniżenia, braku akceptacji, a także przemoc seksualną – wykorzystywanie i molestowanie. Przemoc nie jest zwykle działaniem jednorazowym, trwa latami, wpływa destrukcyjnie na życie i funkcjonowanie ofiary. Problemem uniemożliwiającym niejednokrotnie pomoc ofiarom przemocy jest nieświadomość krzywdy im wyrządzanej, niechęć ofiar do ujawniania przemocy, strach przed oprawcą, wstyd oraz złudne przekonanie, że więcej się nie wydarzy.

2.2. Rodzaje przemocy i cykle przemocy

Przemoc może przybierać różną postać. Wyróżnia się następujące formy przemocy:

- **Przemoc fizyczna** – zalicza się do niej bardzo szeroki wachlarz zachowań sprawcy – od popychania, odpychania, obezwładniania, przytrzymywania, policzkowania, szczypania, kopania, duszenia, bicia otwartą ręką i pięściami, ciągnięcia za włosy, uszy, aż do zachowań powodujących ostre urazy fizyczne wymagające opieki medycznej czy wręcz hospitalizacji.
- **Przemoc psychiczna (emocjonalna)** – najtrudniejsza do udowodnienia, często zaczyna się niepostrzeżenie, początkowo niezauważana jest nawet przez osoby, które jej doznały. Zaczyna się od ignorowania potrzeb innych osób, krytykowania poglądów, wyglądu, ograniczania kontaktu z innymi, zazdrości, a kończy na groźbach, oczernianiu, oskarżaniu, poniżaniu, wyśmiewaniu, upokarzaniu, szantażowaniu.
- **Przemoc seksualna** – przedmiotowe traktowanie drugiej osoby w celu zaspokojenia własnych potrzeb seksualnych, zmuszanie do nieakceptowanych przez drugą osobę praktyk i zachowań seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, zmuszanie do oglądania pornografii, itp.
- **Przemoc materialna (ekonomiczna)** – uniemożliwianie podjęcia pracy, odbieranie zarobionych pieniędzy, niszczenie własności, uniemożliwianie dostępu do wspólnych środków finansowych i dóbr materialnych.
- **Zaniedbanie** – tę formę przemocy stosują najczęściej osoby dorosłe wobec dzieci. Jest to niezaspokajanie ich podstawowych potrzeb emocjonalnych i fizycznych. O zaniedbaniu można mówić w przypadku odrzucenia emocjonalnego dziecka, braku zainteresowania jego rozwojem, sytuacją życiową, problemami, a także stanem zdrowia i higieną. Zaniedbanie to także niezaspokajanie potrzeb żywieniowych i związanych z ubiorem.

Poszczególne formy przemocy najczęściej występują w połączeniu z innymi. Osoby, które są krzywdzone fizycznie czy wykorzystywane seksualnie, czują się jednocześnie upokorzone, upodlane, odarte z godności.

Zjawisko przemocy w rodzinie opisuje się także w dwóch kategoriach nazywanych przemocą gorącą i chłodną. Przemoc gorąca to gwałtowny wybuch uczuć złości, frustracji, wściekłości, powodujących agresywne zachowania. Często przyczyny tych trudnych uczuć sprawcy tkwią zupełnie gdzie indziej, np. powodują je konflikty w pracy. Sprawca, nie mogąc sobie z nimi poradzić, odreagowuje je na członkach rodziny. Wie, że może sobie na takie zachowanie pozwolić. Sprawcy towarzyszy poczucie bezkarności i przekonanie o bezbronności oraz bezzadności ofiary.

Przemoc chłodna, w przeciwieństwie do przemocy gorącej, nie przejawia się występowaniem gwałtownych emocji i agresywnych zachowań. Sprawca jest spokojniejszy, potrafi bardziej się kontrolować. Przemoc chłodna przyjmuje nieraz postać rygorystycznego stylu wychowania czy też autorytarnego traktowania dorosłych członków rodziny. Sprawca jest przekonany o słuszności swoich czynów, zawsze znajdzie dla nich usprawiedliwienie.

Przemoc w rodzinie najczęściej nie jest jednorazowym zdarzeniem. Jeśli raz doszło do takiej sytuacji, gdy ktoś przekroczył tę granicę w kontaktach z bliską osobą, to z dużym prawdopodobieństwem powtórzy to po raz kolejny.

Przemoc powtarza się w charakterystycznym schemacie zwanym „cyklem przemocy”. Wyróżnia się trzy fazy cyklu przemocy w rodzinie:

1) Faza narastania napięcia

Osoby doznające przemocy określają tę fazę mianem ciszy przed burzą. Wszystko wydaje się w porządku, ale w relacjach odczuwa się stałe napięcie jakby coś miało się wydarzyć. Sprawca jest rozdrażniony, łatwo wpada w złość, jest pełen pretensji i uszczypliwości. Jednocześnie przerzuca taki stan rzeczy na partnerkę. Osoba doznająca przemocy zachowuje się tak, by uspokoić sprawcę, spełnia wszystkie jego zachcianki, wywiązuje się ze wszystkich obowiązków, przeprosza sprawcę. Jest cały czas spięta i zdenerwowana,

gdyż wie, że wszystko, co zrobi lub powie, może być pretekstem do wybuchu aktu przemocy. Niektóre osoby w tej fazie mają różne dolegliwości fizyczne, jak bóle żołądka, bóle głowy, bezsenność, utrata apetytu. Inne wpadają w apatię, tracą energię do życia lub stają się niespokojne i pobudliwe. Napięcie panujące w domu po pewnym czasie staje się nie do zniesienia, wówczas zdarza się, że osoba doznająca przemocy wywołuje w końcu awanturę, żeby „mieć to już za sobą”.

2) Faza ostrej przemocy

W tej fazie sprawca staje się gwałtowny, wpada w szal i wyładowuje się na bliskich. Wybuch ten często jest nieadekwatny do przyczyny, którą podaje osoba krzywdząca i niewiele ma z nią wspólnego. Sprawca jest agresywny wobec rodziny, niszczy sprzęty, co zwiększa ryzyko dużych szkód fizycznych. Osoba krzywdzona odczuwa wtedy przede wszystkim przerażenie, bezsilność, strach, lęk, złość, szok, gniew. Skutki użytej przemocy mogą być różne – od podbitego oka, poprzez połamane kości, obrażenia wewnętrzne, poronienie, aż po śmierć. W tej fazie najczęściej osoby doznające przemocy podejmują decyzję o szukaniu pomocy. Zdarza się, że osoba krzywdząca, po wyładowaniu swojej złości i gniewu, gdy się już uspokoi, rozumie ogrom szkód które wyrządził. Stara się wówczas doraźnie je naprawić.

3) Faza miodowego miesiąca

Chęć zadośćuczynienia, zapobieżenia konsekwencjom powoduje, że osoba stosująca przemoc okazuje skruchę, angażuje się w naprawienie szkód, obiecuje poprawę, składa deklaracje. Jednocześnie usprawiedliwia siebie: „nie wiem co mnie opętało”, „to wszystko przez problemy w pracy” itp. Okazuje ciepło i miłość, zachowuje się jakby przemoc nigdy nie miała miejsca. Obiecuje, że już nigdy więcej się to nie zdarzy. Takie zachowanie oraz słowne deklaracje pozwalają osobie krzywdzonej uwierzyć w to, że przemoc faktycznie nigdy więcej się nie powtórzy. W związku sytuacja poprawia się na tyle, że przypomina tę z początku znajomości. Stąd jej nazwa „faza miodowego miesiąca”. W tym okresie osoba krzywdzona pozwala się przeprosić, wycofuje sprawy sądowe, odmawia składania zeznań, czuje się dobrze, wierzy, że tak już będzie zawsze. Nawet, jeśli po tej fazie nastąpi faza narastania napięcia i ostrej przemocy, co jest typowe dla cyklu przemocy, to myśl, że może być dobrze, staje się dla niej ostatnią deską ratunku. Prawdziwe zagrożenie, jakie niesie ze sobą faza miodowego miesiąca, jest związane z tym, że przemoc w następnym cyklu jest gwałtowniejsza.

Sygnalem ostrzegawczym dla potencjalnej ofiary, że w związku może pojawić się przemoc, jest to, że partner na przykład okazuje skrajną zazdrość, kontroluje, wciąga w zależność emocjonalną, ma nieoczekiwane zmiany nastroju, nadużywa alkoholu albo bierze narkotyki, miewa wybuchy złości, izoluje od przyjaciół i rodziny, podczas sprzeczek używa siły, jest nadmiernie drażliwy.

2.3. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie

Badania naukowe dowodzą, że przemoc to najczęściej spotykana forma agresji interpersonalnej. Gdy pada hasło „przemoc w rodzinie”, większość z nas ma na myśli po prostu bicie. Jednak najczęstszą formą przemocy jest przemoc psychiczna, zwana inaczej emocjonalną. To przede wszystkim izolowanie, a więc uniemożliwianie czy ograniczanie kontaktów z rodziną i przyjaciółmi, poniżanie, zmuszanie do posłuszeństwa za pomocą gróźb, a także ośmieszanie i demonstrowanie swojej siły. Sprawca podejmuje działania mające na celu zmianę przekonań, postaw, uczuć, potrzeb swoich najbliższych tak, by robili dokładnie to, czego on sobie życzy i przyjęli ustalone przez niego reguły gry. Przemoc jest jak kropla drażąca skalę. Rozwija się latami, torując sobie drogę drobnymi zdarzeniami, aż w końcu ofiara staje się zupełnie bierna i podporządkowana, doznaje ogromnej krzywdy, aczkolwiek na jej ciele nie ma śladów przemocy.

Przemoc wywołuje u ofiary reakcje we wszystkich sferach jej życia:

- reakcje poznawcze: zaburzenia postrzegania świata, złudzenia;
- reakcje emocjonalne: lęk, niepokój, depresja, gniew, wstyd, poczucie winy, obniżenie własnej wartości, godności;

- reakcje w sferze zachowań: popadanie w uzależnienia, czyny samobójcze, zaburzenia w funkcjonowaniu społecznym;
- na płaszczyźnie biologicznej: zaburzenia somatyczne, pobudzenie fizjologiczne;
- na płaszczyźnie interpersonalnej: obawa przed wchodzeniem w interakcje; reakcje z innymi osobami.

Badanie zjawiska przemocy w rodzinie jest niezwykle trudnym procesem ze względu na wiele czynników, zarówno kulturowych jak i społecznych, które często nie pozwalają na ujawnienie informacji o trudnej sytuacji danej rodziny na zewnątrz. Doświadczanie przemocy od osób bliskich wywołuje wiele psychologicznych mechanizmów, które sprawiają, że osoby doznające przemocy często usprawiedliwiają sprawców, szukają winy w sobie i bardzo często staje się to problemem tzw. czterech ścian, a proces doświadczania przemocy jest długotrwały i ukrywany przez wiele lat. Cechą charakterystyczną dla zjawiska przemocy w rodzinie jest często ciche przyzwolenie na akty przemocy wyrażające się np. w stwierdzeniu „bije - więc kocha”. Komplikację stwarza też fakt, że w małych społecznościach brak jest możliwości uzyskania podstawowej pomocy ze strony instytucji lub organizacji pozarządowych działających w sferze rozwiązywania problemów przemocy.

Zachowania agresywne stają się przemocą, wówczas gdy:

- są intencjonalne,
- istnieje znacząca przewaga jednej strony nad drugą,
- naruszają prawa i dobra drugiego człowieka,
- powodują szkody fizyczne i psychiczne.

W przemocy przewaga siły jest po stronie sprawcy, w przypadku agresji siła jest zrównoważona.

Z przemocą w rodzinie wiąże się wiele mitów i stereotypów, które są wyrazem przekonań i postaw społecznych oraz wpływają na stosunek innych ludzi do ofiar i sprawców przemocy.

Dziesięć mitów na temat przemocy:

1) „Problem przemocy dotyczy wyłącznie rodzin z tzw. marginesu społecznego”

Występowanie przemocy nie jest charakterystyczne dla osób o określonym statusie społecznym czy materialnym, nie zależy od poziomu wykształcenia członków rodziny czy wykonywanych przez nich zawodów. Przemoc w rodzinie występuje we wszystkich grupach społecznych.

2) „To był jednorazowy incydent, który się nie powtórzy”

Przemoc w rodzinie rzadko jest jednorazowym zachowaniem. Jeśli sprawca nie zostanie w porę powstrzymany, jego agresywne zachowania będą się nasilać.

3) „Przemoc w rodzinie to sprawa rodzinna i nikt nie powinien się wtrącać”

Wiele osób jest przekonanych, że przemoc domowa to prywatna sprawa rodziny. Tymczasem jest ona przestępstwem ściganym przez prawo.

4) „Skoro ofiara przemocy nic nie robi, aby zmienić swoją sytuację, to znaczy, że jej to odpowiada. Gdyby cierpiała, odeszłaby od sprawcy”

Osoby, które są bite i poniżane przez partnerów, cierpią. Przed podjęciem radykalnych kroków powstrzymuje je strach przed sprawcą, obawa przed ewentualnymi trudnościami, które mogą pojawić się wtedy, gdy zdecydują się odejść od sprawcy przemocy (brak pieniędzy, problemy mieszkaniowe, brak pracy itp.).

5) „Sprawcy przemocy to osoby chore psychicznie”

Sprawcy przemocy w rodzinie charakteryzują się niską wrażliwością, brakiem empatii, łatwo wpadają w gniew. Mają ograniczoną zdolność do rozpoznawania własnych stanów emocjonalnych.

Są to osoby o autorytarnych poglądach i niskim poczuciu własnej wartości, które mają problem z kontrolowaniem własnych zachowań. Choroby psychiczne rzadko stanowią przyczynę krzywdzenia innych. Sprawcy dążą do sprawowania pełnej kontroli władzy nad członkami rodziny, a przemoc jest narzędziem tego celu.

6) „Jeśli ktoś jest bity, to znaczy, że na to zasłużył”

Nic nie usprawiedliwia krzywdzenia innych osób. Takie przekonanie daje osobom stosującym przemoc pewność, że są zwolnieni z odpowiedzialności za własne zachowania. Uzasadnianie agresji i przemocy może sprzyjać pojawieniu się kolejnych zachowań przemocowych.

7) „Gdyby ofiara bardziej się starała, była lepszą żoną i matką, nie dochodziłoby do przemocy”

Osoby doznające przemocy, starają się uniknąć aktu przemocy i starają się postępować tak jak życzy sobie sprawca. Tymczasem sprawca zawsze znajdzie pretekst i uzasadnienie dla przemocy.

8) „Gdyby dziecko było bite, miało problem w domu – powiedziałoby o tym”

Dzieci mające trudną sytuację rodzinną unikają rozmów na tematy związane z domem i rodziną. Zaprzeczają problemom, przedstawiają wyidealizowany obraz rodziny i rodziców. Dzieci – ofiary przemocy swoim zachowaniem podświadomie starają się zwrócić uwagę innych, są nadmierne pobudzone, agresywne wobec rówieśników i dorosłych.

9) „Sprawca przemocy po terapii odwykowej od alkoholu przestanie krzywdzić swoich bliskich”

Nie ma żadnej pewności, że osoba uzależniona od alkoholu po zakończeniu terapii odwykowej zaprzestanie stosowania przemocy wobec najbliższych. Trudno poradzić sobie z zachowaniami agresywnymi bez udziału w programach radzenia sobie ze złością, agresją i gniewem oraz programach korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy.

10) „Bite dzieci wyrosną na porządnym ludzi”

Bite dzieci w dorosły życie mogą mieć zaniżone poczucie własnej wartości. Mają trudności z nawiązaniem kontaktów z innymi ludźmi. Ponadto żyją w przekonaniu, że siła fizyczna i agresja są najlepszym sposobem uzyskania szacunku. Zdarza się, że wchodzi w konflikt z prawem.

Motywacja kobiet do pozostania w związku, w którym doznają przemocy w rodzinie, to wyrażanie przez nie przekonań takich jak:

- „On jest dobrym ojcem.” „On tylko mnie bije i poniża, nie robi nic złego dzieciom.”
- „Nie poradzę sobie finansowo.” Ofiary przemocy często są zależne finansowo od swoich partnerów, którzy często utrudniają swoim partnerkom podjęcie pracy zarobkowej.
- „On mnie zabije, jeśli będę próbowała coś zmienić.”
- „On się zmieni” - wierzą w to, mówią, że on przeprasza i będzie dobrze.
- „To moja wina” - kobiety często obwiniają się za przemoc, są przekonane, że to one zrobiły coś złego, wierzą, że bicie było uzasadnioną karą.

Im dłużej trwa przemoc, tym poważniejsze zmiany następują w osobowości. U wielu ofiar może długo nie dochodzić do dekompensacji wymagającej interwencji psychiatrycznej czy psychologicznej, ponieważ przystosowują się one do najgorszych warunków, stałego zagrożenia i niepewności, uczą się radzić sobie ze wstydem, złością, poczuciem krzywdy i winy, uruchamiają wszelkie zasoby radzenia sobie. Wystarczy jednak, że wyczerpią się zasoby radzenia sobie lub pojawi się niewielki pojedynczy bodziec, wydarzenie drobne i błahe, aby nastąpiło u tych osób pogorszenie stanu psychicznego.

Stresorem w wypadkach przemocy doznawanej przez osoby jest nie tylko sama przemoc, ale także procedury związane z pomocą (sprawy sądowe, kontakty ze służbami, pobyty w specjalistycznych ośrodkach dla ofiar przemocy).

3. Analiza zjawiska przemocy na terenie powiatu grudziądzkiego

Przemoc w rodzinie to zjawisko, które nie powinno występować. Niestety przemoc ma miejsce i bardzo często jest ukrywana przez osoby jej doznające. Ofiary z różnych powodów nie chcą się ujawniać i obciążać sprawców przemocy. Osoby z najbliższego otoczenia także w większości nie decydują się na zgłoszenie podejrzenia występowania przemocy, mimo świadomości rozgrywającego się w pobliżu dramatu. Ofiary przemocy lub osoby im bliskie najczęściej szukają wsparcia w jednostkach pomocy społecznej usytuowanych najbliżej ich miejsca zamieszkania, tj. w gminnych lub miejskich ośrodkach pomocy społecznej. Ujawnienie przemocy ma miejsce również w sytuacjach interwencyjnych.

Powiat grudziądzki położony jest zarówno na prawym, jak i lewym brzegu Wisły, na północno-wschodnim krańcu województwa kujawsko-pomorskiego. Graniczy od północy z powiatem kwidzyńskim (województwo pomorskie), od wschodu z powiatami: iławskim i nowomiejskim (województwo warmińsko-mazurskie), od południowego-wschodu i od południa z powiatami: brodnickim, wąbrzeskim i chełmińskim (województwo kujawsko-pomorskie), a od zachodu, Kępa Szynyska, z powiatem świeckim, wchodzącym także w skład województwa kujawsko-pomorskiego. Powiat podzielony jest na sześć gmin: od północy: gminę Rogóźno, od północnego-wschodu – gminę Łasin, od południowego - wschodu gminę Świecie nad Osą, od południa gminę Radzyń Chełmiński i od zachodu, wzdłuż Wisły - gminę Grudziądz. Pośrodku powiatu, otoczona pięcioma gminami, znajduje się gmina Gruta. Miasta leżące w granicach powiatu to: Radzyń Chełmiński i Łasin.

Mapa powiatu grudziądzkiego:

3.1. Komenda Miejska Policji w Grudziądzu

Tabela nr 1: Liczba interwencji domowych przeprowadzanych przez Komendę Miejską Policji na terenie powiatu grudziądzkiego

Gmina		Liczba interwencji domowych / w tym zakończonych NK							
		2014		2015		2016		2017	
Gmina Grudziądz		133 / 30		133 / 33		145 / 15		182 / 19	
Gmina Gruta		76 / 21		70 / 16		59 / 8		75 / 12	
Łasin	Obszar miejski	36 / 5	93 / 15	43 / 7	107 / 22	46 / 10	146 / 20	50 / 9	157 / 16
	Obszar wiejski	57 / 10		64 / 15		100 / 10		107 / 1	
Radzyń Chełmiński	Obszar miejski	22 / 5	58 / 17	15 / 5	51 / 11	25 / 3	98 / 12	52 / 3	122 / 15
	Obszar wiejski	36 / 12		36 / 6		73 / 9		70 / 12	
Gmina Rogóźno		48 / 15		45 / 10		54 / 7		64 / 14	
Gmina Świecie nad Osą		40 / 9		38 / 7		52 / 7		52 / 4	
Powiat grudziądzki łącznie		448 / 107		444 / 99		554 / 70		652 / 80	

Źródło: dane z Komendy Miejskiej Policji w Grudziądzu

Z analizy powyższych danych wynika, iż problem przemocy na terenie powiatu grudziądzkiego narasta z roku na rok.

3.2. Sądy Rejonowe

Tabela nr 2: Liczba rozpatrywanych spraw przez Sąd Rejonowy w Grudziądzu

	2014	2015	2016	2017
Liczba rozpatrywanych spraw dot. czynów z art. 207 kk	59	43	40	32
Liczba ukaranych osób	27	42	27	30

Źródło: dane z Sądu Rejonowego w Grudziądzu

Art. 207 Kodeksu karnego dotyczy karania osób, które znęcają się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, bądź nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny.

Dane dotyczą całego obszaru działania Sądu Rejonowego w Grudziądzu, a więc oprócz pięciu gmin powiatu grudziądzkiego (Grudziądz, Gruta, Łasin, Rogóźno, Świecie nad Osą) również terenu miasta Grudziądz.

Tabela nr 3: Liczba rozpatrywanych spraw przez Sąd Rejonowy w Wąbrzeźnie

	2014	2015	2016	2017
Liczba rozpatrywanych spraw dot. czynów z art. 207 kk	0	4	0	0
Liczba ukaranych osób	0	4	0	0

Źródło: dane z Sądu Rejonowego w Wąbrzeźnie

Dane dotyczą działania Sądu Rejonowego w Wąbrzeźnie w obszarze powiatu grudziądzkiego, tj. miasta i gminy Radzyń Chełmiński.

3.3. Ośrodki pomocy społecznej

Na terenie powiatu grudziądzkiego, w obrębie sześciu gmin, działają cztery gminne ośrodki pomocy społecznej i dwa miejsko-gminne:

- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grudziądzu**
ul. Józefa Wybickiego 38, 86-300 Grudziądz, tel. 56 46 63 479
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grucie**
Gruta 244, 86-330 Melno, tel. 56 468 31 18

➤ **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rogóźnie**

Rogóżno 91b, 86-318 Rogóżno, tel. 56 46 88 506

➤ **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świeciu nad Osą**

Świecie nad Osą 2, 86-341 Świecie nad Osą, tel. 56 466 19 51

➤ **Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łasinie**

ul. Radzyńska 2, 86-320 Łasin, tel. 56 466 47 12

➤ **Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzynie Chelmińskim**

Plac Towarzystwa Jaszczurczego 9, 87-220 Radzyń Chelmiński, tel. 56 462 66 84

Tabela nr 4: Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie

Gmina	Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie			
	2014	2015	2016	2017
Gmina Grudziądz	26	32	17	21
Gmina Gruta	16	11	5	42
Łasin	18	27	22	22
Radzyń Chelmiński	14	13	17	10
Gmina Rogóżno	67	63	42	66
Gmina Świecie nad Osą	44	40	37	38
Powiat grudziądzki łącznie	185	186	140	199

Źródło: dane z zespołów interdyscyplinarnych

3.4. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu

Punkt Interwencji Kryzysowej, działający w strukturach PCPR w Grudziądzu, oferuje specjalistyczne poradnictwo prawne oraz psychologiczne osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, w tym z problemem przemocy, bez względu na posiadany dochód.

Tabela nr 5: Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego w Punkcie Interwencji Kryzysowej przy PCPR w Grudziądzu

Liczba osób korzystających z pomocy w Punkcie Interwencji Kryzysowej	2014	2015	2016	2017
	198	143	68	42
w tym liczba osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie	10	11	6	9

Źródło: dane własne PCPR w Grudziądzu

Analizując powyższe dane można stwierdzić, że w okresie ostatnich lat maleje liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego w Punkcie Interwencji Kryzysowej, jednakże liczba osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie utrzymuje się na podobnym poziomie.

4. Instytucje działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie powiatu grudziądzkiego

4.1. Komenda Miejska Policji w Grudziądzu

Podstawa prawna: Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2017 r. poz. 2067, z późn. zm.) - art. 1. ust. 1 "tworzy się Policję jako umundurowaną i uzbrojoną formację służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego".

Do działań Policji, chroniących ofiary przemocy w rodzinie, zgodnie z obowiązującym prawem należą, m.in.: interwencja, sporządzenie dokładnego opisu zdarzenia (notatka urzędowa), zatrzymanie sprawców przemocy w rodzinie stwarzających zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także mienia, zatrzymania osoby podejrzanej, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej, a zachodzi obawa, że ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy grozi popełnieniem takiego przestępstwa, wszczęcie postępowania przygotowawczego przeciwko sprawcy przemocy w przypadku zgłoszenia lub stwierdzenia popełnienia przestępstwa, zabezpieczenie dowodów popełnienia przestępstwa, podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy przemocy, udzielenie informacji ofiarom przemocy o możliwości uzyskania pomocy.

Osoby wzywające Policję mają prawo do:

- 1) uzyskania od policjantów zapewnienia doraźnego bezpieczeństwa,
- 2) uzyskania informacji, kto przyjechał na wezwanie - numer identyfikacyjny policjantów, nazwa i siedziba jednostki,
- 3) wykorzystania dokumentacji interwencji policyjnej, jako dowodów w sprawie karnej przeciw sprawcy przemocy,
- 4) zgłoszenia interweniujących policjantów na świadków w sprawie sądowej.

Jak powinna przebiegać interwencja Policji w ramach procedury „Niebieska Karta”?

Na wezwanie Policji w przypadku ostrej sytuacji kryzysowej w rodzinie (awantura, krzyki, zagrożone zdrowie i życie) przyjeżdża patrol interwencyjny, który przeprowadza interwencję w domu osób poszkodowanych. Celem takiego działania jest zatrzymanie przemocy „tu i teraz” i zapewnienie bezpieczeństwa osobom poszkodowanym. Policja może zatrzymać sprawcę do wyjaśnienia lub przewieźć go do izby wytrzeźwień.

Art. 40 ust. 1. ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r. poz. 487, z późn. zm.) stanowi: *Osoby w stanie nietrzeźwości, które swoim zachowaniem dają powód do zgorszenia w miejscu publicznym lub w zakładzie pracy, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu lub zdrowiu innych osób, mogą zostać doprowadzone do izby wytrzeźwień lub placówki, podmiotu leczniczego albo do miejsca zamieszkania lub pobytu.*

Policjanci na miejscu zdarzenia powinni wypełnić część A „Niebieskiej Karty”, którą niezwłocznie, ale nie później niż w ciągu siedmiu dni powinien otrzymać przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego zajmującego się przemocą w rodzinie. Część B „Niebieskiej Karty” powinna zostać u osoby poszkodowanej: zawarte są w niej informacje dotyczące przemocy domowej, ważne i pomocne dla osoby krzywdzonej.

Sprawca powinien otrzymać informację, jaka jest jego sytuacja prawna, co nastąpi ze strony policji, jeżeli będzie kontynuował zachowania przemocowe. Dzielnicowy ma obowiązek kontaktować się z rodziną do momentu ustania przemocy. Może wywierać wpływ na sprawcę, aby podjął kroki w kierunku rezygnowania z przemocy jako sposobu wpływu na rodzinę (podjęcie terapii). Jeżeli sprawca nie zdecyduje się na to, policja powinna wszcząć postępowanie przygotowawcze, ponieważ znęcanie się nad rodziną jest ścigane z urzędu.

Osoba poszkodowana, w trakcie wizyty dzielnicowego i pracownika ośrodka pomocy społecznej, powinna dostać informację, w jaki sposób może być chroniona: jakie kroki może podjąć ona sama, aby przerwać sytuację przemocy, w jakie miejsca i do kogo może zwrócić się, aby uzyskać pomoc w tej sprawie. Pracownik ma obowiązek zbadać, jakie potrzeby osób poszkodowanych są niezaspokojone i pomóc w ich zaspokojeniu w ramach kompetencji OPS. Procedura Niebieskich Kart została opracowana i wprowadzona po to, aby uruchamiać proces trwałej zmiany w kierunku przerwania przemocy, z włączeniem służb o różnych kompetencjach.

Istotnym jest, że informacje o interwencjach policji stanowią ważny dowód w sprawach karnych, dlatego ważne jest zapisanie daty i godziny przyjazdu policji.

4.2. Prokuratura Rejonowa

Prokuratura działa w oparciu o ustawę Prawo o prokuraturze, Kodeks postępowania karnego i inne akty prawne.

Sprawy mieszkańców powiatu grudziądzkiego podlegają rozpoznaniu Prokuratury Rejonowej w Grudziądzu i Prokuratury Rejonowej w Wąbrzeźnie.

W przypadku podejrzenia o popełnieniu przestępstwa prokuratura ma obowiązek: wszcząć postępowanie przygotowawcze mające na celu sprawdzenie, czy popełniono przestępstwo, zlecić zebranie i zabezpieczenie dowodów, zlecić ujęcie sprawcy. Może też zastosować środek zapobiegawczy wobec sprawcy przemocy w postaci np. dozoru policyjnego lub wystąpić do sądu z wnioskiem o zastosowanie tymczasowego aresztowania. W zależności od oceny materiału dowodowego postępowanie może zakończyć się skierowaniem do sądu aktu oskarżenia lub umorzeniem postępowania.

Świadkowie przemocy lub osoby poszkodowane mogą złożyć w prokuraturze (lub na policji) zawiadomienie o przestępstwie ściganym z urzędu.

Przestępstwa ścigane z urzędu to przestępstwa w których obowiązkiem państwa jest ściganie sprawcy, bez względu na to, czy chce tego, czy też nie, pokrzywdzony. Zawiadomienie organów ścigania o podejrzeniu lub popełnieniu przestępstwa jest obowiązkiem każdej instytucji, organizacji lub osoby, która się o tym dowiedziała.

Zgodnie z art. 304 § 1 Kodeksu postępowania karnego – *każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.*

§ 2. *Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.*

Przestępstwa wobec osoby najbliższej, które można zgłosić na policji lub w prokuraturze, to m.in.:

- *znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny* - art. 207 k.k.,
- *pozbawienie człowieka wolności* - art. 189 k.k.,
- *groźenie innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona* - art. 190 k.k.,
- *stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej, w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania, lub znoszenia określonego stanu*" - art. 191 k.k.,
- *doprowadzenie innej osoby do obcowania płciowego przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem oraz doprowadzenie w ten sam sposób innej osoby do poddania się innej czynności seksualnej lub wykonania takiej czynności* - art. 197 k.k.,
- *powodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w postaci: pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia bądź innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej lub znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała* - art. 156 k.k.,
- *powodowanie naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia na okres dłuższy niż 7 dni, w wyniku którego pokrzywdzonym jest osoba najbliższa, jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nie trwał dłużej niż 7 dni (ściganie przestępstwa odbywa się z oskarżenia prywatnego)* - art. 157 k.k.,
- *uporczywe uchylanie się od wykonania ciążącego z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez nielożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to narażanie jej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych (uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego)* - art. 209 k.k.,
- *kradzież lub kradzież z włamaniem na szkodę osoby najbliższej* - art. 278 k.k. i art. 279 k.k.,
- *niszczenie, uszkodzanie cudzej rzeczy lub czynienie jej niezdatną do użytku* - art. 288 k.k.
- *porzucenie wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny* - art. 210 k.k.,
- *uprowadzenie*

lub zatrzymanie małoletniego poniżej lat 15 albo osoby nieporadnej ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, wbrew woli osoby powołanej do opieki lub nadzoru - art. 211 k.k., - obcowanie płciowe z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszczenie się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadzenie jej do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania - art. 200 k.k., - rozpijanie małoletniego, dostarczając mu napoju alkoholowego, ułatwiając jego spożycie, lub nakłaniając go do spożycia takiego napoju - art. 208 k.k.

Dowodami w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie są:

1. Obdukcja lub zaświadczenie o stanie zdrowia.
2. Zeznania świadków - bezpośrednich - czyli osób, które widziały/słyszały dane zajście lub pośrednich, czyli takich, które bezpośrednio nie uczestniczyły w zajściu ale dowiedziały się o nim np. od osoby pokrzywdzonej.
3. Niebieska Karta.
4. Interwencje policji.
5. Pobyty sprawcy w placówkach tj. izba wytrzeźwień.
6. Jeżeli sprawca jest agresywny i niszczy sprzęt domowy można złożyć wniosek o oględziny mieszkania (na podstawie art. 167 k.p.k. oględziny mogą zostać przeprowadzone również z urzędu).

4.3. Sądy Rejonowe

Sprawy mieszkańców powiatu grudziądzkiego podlegają jurysdykcji dwóch sądów rejonowych, tj. Sądu Rejonowego w Grudziądzu i Sądu Rejonowego w Wąbrzeźnie. Do tychże Sądów można składać m.in. następujące wnioski i pozwy:

- wniosek o ograniczenie władzy rodzicielskiej,
- wniosek o zawieszenie władzy rodzicielskiej,
- wniosek o pozbawienie władzy rodzicielskiej,
- pozew o zasądzenie alimentów na dziecko,
- wniosek o uregulowanie sposobu kontaktowania się z dziećmi,
- sprawy przeciwko nieletniemu zdemoralizowanemu albo takiemu, który popełnił czyn karalny,
- wniosek o wgląd w sytuację dziecka,
- wniosek o zakaz osobistej styczności z dziećmi,
- wniosek o przysposobienie,
- wniosek o wydanie dziecka,
- wniosek o rozstrzygnięcie istotnych spraw dotyczących dziecka,
- pozew o przyczynianie się do zaspokojenia potrzeb rodziny,
- wniosek o nakazanie wypłacania małżonkowi wynagrodzenia za pracę drugiego małżonka,

ponadto:

- pozew o zniesienie wspólności majątkowej między małżonkami,
- wniosek o podział majątku wspólnego,
- pozew o eksmisję.

4.4. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu - Punkt Interwencji Kryzysowej

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu realizuje zadania wynikające z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769, z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390).

Działania w ramach interwencji kryzysowej m.in. dotyczące przemocy w rodzinie realizowane są przez PCPR w godzinach urzędowania instytucji oraz przez działający w strukturach Centrum Punkt Interwencji Kryzysowej, który mieści się w tej samej siedzibie.

Pracownicy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu każdorazowo reagują na sygnały pochodzące ze środowiska, szkół, dotyczące zaniedbywania dzieci, które także jest jedną z form przemocy. W przypadku uzyskania informacji dotyczących nieprawidłowości zawiadamiany jest sąd lub właściwe instytucje, których współpraca w rozwiązaniu sytuacji jest wskazana.

Zadaniem pracownika socjalnego jest podejmowanie działań wspólnie z osobą doznającą przemocy, mających na celu łagodzenie skutków przemocy i rozwiązywanie problemów wtórnych związanych z dezorganizacją życia rodzinnego i osobistego. Pracownik socjalny informuje o możliwościach uzyskania pomocy psychologicznej, socjalnej, prawnej w sytuacji zagrożenia.

Pomoc dyżurujących w Punkcie Interwencji Kryzysowej specjalistów skoncentrowana jest na pracy w formie spotkań indywidualnych. Osoby doświadczające przemocy otrzymują wsparcie psychologiczne. Z pomocą prawnika osoby te są w stanie podjąć kroki prawne zmierzające do rozwiązania problemu przemocy w rodzinie. W trakcie spotkań z prawnikiem osoby doznające przemocy są informowane, czym jest przemoc w rodzinie, jakie są jej formy i jakie kroki należy podjąć, by przerwać przemoc i zminimalizować jej skutki dla całej rodziny.

Zgodnie z art. 6 ust. 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności opracowywanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Przedmiotowy dokument na lata 2016-2020 został opracowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu i przyjęty przez Radę Powiatu Grudziądzkiego w drodze uchwały nr XI/7/2016 z dnia 23 marca 2016 r.

4.5. Miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej

Na poziomie gmin działania związane ze wsparciem osób borykających się z problemem przemocy w rodzinie w bardzo zróżnicowanej formie wykonują ośrodki pomocy społecznej, które zgodnie z art. 7 pkt 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769, z późn. zm.) są zobowiązane do udzielania pomocy osobom oraz ich rodzinom w szczególności z powodu przemocy rodzinie.

Na terenie powiatu grudziądzkiego, w obrębie sześciu gmin, działają cztery gminne i dwa miejsko-gminne ośrodki pomocy społecznej, których misją - w zakresie pomocy społecznej - jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których same nie są w stanie pokonać, jak również zapobieganie powstawaniu tych sytuacji.

Ośrodek pomocy społecznej może dostać informację o przemocy domowej z różnych źródeł: przeprowadzając własny wywiad (gdy osoby będące w trudnej sytuacji zwrócą się o pomoc), od innych osób, od policji. Rozpoczyna wtedy Procedurę „Niebieskiej Karty”. Pracownik socjalny, po zbadaniu potrzeb danej rodziny (również materialnych) proponuje pomoc w zaspokojeniu tych potrzeb w ramach przysługujących możliwości (trzeba spełnić kryterium dochodowe tj. pomoc materialna może być przyznana, gdy dochody w rodzinie nie przekraczają określonej sumy). Pomoc materialna to różnego rodzaju zasiłki np. okresowy, celowy. Jednocześnie pracownik socjalny udziela szczegółowych informacji dotyczących możliwości uzyskania pomocy: kieruje w konkretne miejsca lub do specjalistów. W praktyce może to przekładać się na organizowanie przez ośrodki pomocy społecznej różnych usług: udzielenie schronienia, pomoc psychologiczna, pedagogiczna, prawna.

4.6. Gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych

Picie i nadużywanie alkoholu jest jednym z czynników ryzyka wystąpienia przemocy (Browne K., Herbert M.: „Zapobieganie przemocy w rodzinie” PARPA, Warszawa 1999). Alkohol, działając na organizm człowieka, przyspiesza zmiany nastroju, osłabia koordynację, zdolność podejmowania decyzji, pozbawia hamulców.

Gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych działają na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Procedurę zobowiązania do leczenia odwykowego Komisja wdraża wobec niektórych osób uzależnionych od alkoholu (osoby, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację nieletnich, systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny) poprzez otrzymanie zgłoszenia - podania z opisem niepokojącej sytuacji w rodzinie, w związku z nadużywaniem alkoholu przez jednego z jej członków. Komisja zaprasza na rozmowę osobę nadużywającą alkoholu i motywuje do kontaktu z placówką odwykową oraz podjęcia leczenia. Jeżeli osoba zgłoszona nie decyduje się na kontakt z placówką odwykową, Komisja lub prokurator kieruje sprawę do Sądu Rodzinnego, który w oparciu o opinię 2 biegłych zobowiązuje osobę uzależnioną do leczenia odwykowego. Postanowienie jest wykonywalne przez 2 lata od czasu jego wydania. Sąd w postanowieniu wskazuje, czy ma to być leczenie stacjonarne, czy ambulatoryjne oraz czy nad wykonaniem postanowienia ma czuwać kurator sądowy.

Postanowienie o zobowiązaniu do leczenia odwykowego zapada w trybie nieprocesowym (art. 26 ust. 2 ustawy) i nie nosi charakteru wyroku sądowego sankcji karnej. To znaczy, że w sprawie leczenia odwykowego, mimo zobowiązania, nie można zastosować prawnie żadnej kary (np. kary pozbawienia wolności). Funkcja społeczna instytucji zobowiązania do leczenia jest funkcją polegającą na instytucjonalnym motywowaniu do podjęcia terapii odwykowej. Zobowiązanie nie ma charakteru przymusu w sensie przymusu prawnego, nie ma możliwości prawnych ani organizacyjnych zatrzymania zobowiązanego w zakładzie leczniczym wbrew jego woli. Podstawowym celem terapii uzależnienia od alkoholu jest uzyskanie poprawy zdrowia pacjenta. Oczekiwanym efektem terapii uzależnienia od alkoholu jest trwałe zatrzymanie spożywania alkoholu, uzyskanie świadomości choroby, uzyskanie wglądu w mechanizmy choroby, dzięki któremu może on nauczyć się unikania powrotu do picia w przyszłości. Celem pobytu w zakładzie odwykowym nie jest izolacja od otoczenia społecznego. Osoby uzależnione od alkoholu ponoszą odpowiedzialność za swoje, niezgodne z prawem, postępowanie. Wdrożenie procedury zobowiązania do leczenia odwykowego nie rozwiązuje problemu przemocy w rodzinie. Ponieważ zobowiązanie do leczenia nie ma charakteru przymusu, osoba uzależniona często odmawia pozostania w placówce leczenia odwykowego i cały wysiłek rodziny i zaangażowanych instytucji, w efekcie, nic nie zmienia: osoba uzależniona pije i nadal stosuje przemoc. W wielu wypadkach poważnym czynnikiem motywującym do podjęcia terapii związanej z przerwaniem stosowania przemocy jest wyrok sądowy (w sprawie karnej) w zawieszeniu. Daje to możliwości nacisku kuratorowi, aby jego podopieczny podjął terapię dla osób stosujących przemoc. Groźba wystąpienia do sądu o odwieszenie wyroku jest sankcją, której sprawcy przemocy, w większości przypadków, wolą uniknąć.

4.7. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Grudziądzu

Ideą pracy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Grudziądzu jest niesienie pomocy i wsparcia dzieciom i młodzieży, ich rodzicom i wychowawcom – tym, którzy tej pomocy potrzebują. W swojej pracy Poradnia kieruje się zasadami etyki i poszanowania praw oraz godności każdego człowieka. Stara się bronić praw dziecka, szukać najlepszych rozwiązań – aby skutecznie pomagać.

Do zadań Poradni należy:

- 1) diagnozowanie poziomu rozwoju, potrzeb i możliwości oraz zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych dzieci i młodzieży, w tym:
 - predyspozycji i uzdolnień,
 - przyczyn niepowodzeń edukacyjnych,
 - specyficznych trudności w uczeniu się;
- 2) wspomaganie dzieci i młodzieży odpowiednio do ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, w tym zwłaszcza dzieci i młodzieży:
 - szczególnie uzdolnionych,

- niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym,
 - ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się,
 - z zaburzeniami komunikacji językowej,
 - z chorobami przewlekłymi;
- 3) prowadzenie terapii dzieci i młodzieży, w zależności od rozpoznanych potrzeb, w tym dzieci i młodzieży z zaburzeniami rozwojowymi, z zachowaniami dysfunkcyjnymi, niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym, oraz ich rodzin;
 - 4) pomoc dzieciom i młodzieży w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniu kształcenia i kariery zawodowej oraz wspieranie nauczycieli przedszkoli, szkół i placówek w planowaniu i realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego;
 - 5) wspomaganie dzieci i młodzieży z trudnościami adaptacyjnymi związanymi z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanymi z wcześniejszym kształceniem za granicą;
 - 6) pomoc rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień dzieci i młodzieży;
 - 7) podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży, w tym udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży z grup ryzyka oraz ich rodzicom;
 - 8) współpraca ze szkołami i placówkami w rozpoznawaniu u uczniów specyficznych trudności w uczeniu się, w tym ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się u uczniów klas I-III szkoły podstawowej;
 - 9) współpraca z przedszkolami, szkołami i placówkami przy opracowywaniu i realizowaniu indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych, o których mowa w przepisach w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych oraz w przepisach w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach, oraz planów działań wspierających, o których mowa w przepisach w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach;
 - 10) współpraca w udzielaniu i organizowaniu przez przedszkola, szkoły i placówki pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
 - 11) wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny;
 - 12) wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji przedszkola, szkoły lub placówki, w tym udzielanie nauczycielom pomocy w rozwiązywaniu problemów dydaktyczno-wychowawczych;
 - 13) prowadzenie edukacji dotyczącej ochrony zdrowia psychicznego, wśród dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli;
 - 14) udzielanie, we współpracy z placówkami doskonalenia nauczycieli, wsparcia merytorycznego nauczycielom, wychowawcom grup wychowawczych i specjalistom udzielającym pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach.

Poradnia swoje zadania realizuje w szczególności poprzez:

- diagnozowanie,
- opiniowanie,
- działalność terapeutyczną,
- prowadzenie grup wsparcia,
- prowadzenie mediacji,
- interwencję kryzysową,
- działalność profilaktyczną,
- poradnictwo,
- konsultacje,
- działalność informacyjno-szkoleniową.

W zakresie przemocy Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna prowadzi szereg działań, współpracuje z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami, organizuje akcje edukacyjne, mające na celu zmianę świadomości społecznej w obszarze problematyki przemocy w rodzinie.

4.8. Świetlice środowiskowe

Celem działania świetlicy jest zapewnienie opieki nad wychowankami i organizacja czasu wolnego w godzinach pozalekcyjnych, wspieranie w rozwiązywaniu problemów szkolnych, rodzinnych i rówieśniczych, rozwijanie zainteresowań oraz kształtowanie postaw prospołecznych.

Świetlica realizuje swoje cele głównie poprzez następujące zadania:

- pomoc dydaktyczną,
- rozwój zainteresowań, uzdolnień i umiejętności praktycznych,
- ochronę zdrowia i rozwój fizyczny,
- profilaktykę uzależnień,
- kształtowanie prawidłowych postaw interpersonalnych i społecznych,
- budowanie wspólnoty,
- współpracę z rodzicami.

Świetlica zapewnia wychowankom w szczególności:

- zajęcia dydaktyczne,
- programy profilaktyczne,
- zajęcia sportowe i rekreacyjne,
- zajęcia w grupach zainteresowań,
- tworzenie samorządności wśród wychowanków.

4.9. Oświata

Działania przedstawicieli oświaty w przypadku przemocy w rodzinie powinny być nakierowane na dziecko. Nauczyciele powinni posiadać odpowiednie kwalifikacje pedagogiczne pozwalające rozpoznać zespół dziecka maltretowanego, dziecka dotkniętego przemocą w rodzinie. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, przedstawiciele oświaty powinni podjąć działania w zakresie:

- a) diagnozowania sytuacji i potrzeb osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie w szczególności wobec dzieci;
- b) udzielania kompleksowych informacji o możliwościach uzyskania pomocy oraz wsparcia;
- c) organizowania niezwłocznie dostępu do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- d) udzielania kompleksowych informacji rodzicowi, opiekunowi prawnemu, faktycznemu lub osobie najbliższej o możliwościach pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej, szczególnie formach pomocy dzieciom świadczonym w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- e) wszczynanie procedury „Niebieskiej Karty” w sytuacji podejrzenia przemocy w rodzinie (załącznik A);
- f) współpracowanie z zespołem interdyscyplinarnym do przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

4.10. Służba zdrowia

Do zadań ochrony zdrowia należy: udzielenie podstawowej pomocy medycznej oraz umiejętne przeprowadzenie rozmowy umożliwiającej rozpoznanie przemocy i pokierowanie osoby krzywdzonej do miejsc, gdzie może uzyskać pomoc.

Do obowiązków pracownika ochrony zdrowia należy też wydanie zaświadczenia lekarskiego o doznanych obrażeniach, poinformowanie osoby krzywdzonej o miejscach i warunkach wystawienia obdukcji. Obdukcja jest wystawiana tylko przez uprawnionego lekarza sądowego. Jeżeli jest wystawiana na życzenie pacjenta jest płatna, bezpłatnie jest robiona, jeśli zleci jej przeprowadzenie policja lub prokuratura. Obdukcja stanowi często ważny dowód w sądzie.

Powiadomienie organów ścigania, gdy zachodzi podejrzenie popełnienia przestępstwa (np. ślady ciężkiego uszkodzenia ciała, ślady wykorzystania seksualnego, itp.) również należy do obowiązków pracowników służby.

W świetle przepisów prawa o zawodzie lekarza, lekarz jest zwolniony z zachowania tajemnicy wówczas, gdy:

- 1) tak stanowią ustawy;
- 2) badanie lekarskie zostało przeprowadzone na żądanie uprawnionych, na podstawie odrębnych ustaw, organów i instytucji; wówczas lekarz jest obowiązany poinformować o stanie zdrowia pacjenta wyłącznie te organy i instytucje;
- 3) zachowanie tajemnicy może stanowić niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia pacjenta lub innych osób;
- 4) pacjent lub jego przedstawiciel ustawowy wyraża zgodę na ujawnienie tajemnicy, po uprzednim poinformowaniu o niekorzystnych dla pacjenta skutkach jej ujawnienia;
- 5) zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie lekarzowi sądowemu;
- 6) zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych innemu lekarzowi lub uprawnionym osobom uczestniczącym w udzielaniu tych świadczeń.

Ujawnienie lub powzięcie podejrzenia o przemoc w rodzinie może mieć miejsce podczas badania ambulatoryjnego w przychodni, badania szpitalnego, wizyty lekarskiej w domu pacjenta, wizyty patronażowej położnej, pielęgniarki, zabiegów pielęgniarskich w domu pacjenta.

Po ujawnieniu przemocy lub powzięciu podejrzenia o przemoc w rodzinie pracownik ochrony zdrowia powinien:

- umieścić w dokumentacji pacjenta wpis o objawach przemocy oraz wystawić bezpłatnie zaświadczenie o stanie zdrowia w związku z przemocą w rodzinie, przekazać informacje o przemocy przełożonemu (kierownikowi przychodni, ordynatorowi szpitala, pielęgniarce oddziałowej),
- uruchomić procedurę „Niebieskiej Karty” przewidzianą dla przedstawicieli ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie,
- poinformować pacjenta o możliwościach uzyskania pomocy w związku z przemocą w rodzinie,
- w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia, zdrowia, bezpieczeństwa osoby doznającej przemocy w rodzinie - wezwać policję,
- zgłosić na policję lub do prokuratury podejrzenie o możliwości popełnienia przestępstwa przemocy w rodzinie.

W sytuacji, gdy zachodzi konieczność natychmiastowego odizolowania dziecka, które jest ofiarą przemocy, należy wezwać policję. W sytuacji, gdy dziecko znalazło się w szpitalu, lekarz może podjąć decyzję o jego zatrzymaniu na oddziale przy jednoczesnym zgłoszeniu tego faktu do Sądu Rodzinnego.

4.11. Służby kuratorskie

Służby kuratorskie z racji wykonywanych zadań są szczególnie wyczulone na zaistnienie występowania przemocy w rodzinie. Procedura „Niebieskiej Karty” nie daje kuratorom sądowym upoważnienia do jej wszczęcia, ale mogą oni wchodzić w skład zespołu interdyscyplinarnego. Ustawa o kuratorach zawodowych daje im możliwość współpracy z sądami rodzinnymi i karnymi oraz podjęcia działań interwencyjnych w rodzinach dotkniętych przemocą.

4.12. Zespoły Interdyscyplinarne ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Zespoły interdyscyplinarne zostały powołane do życia 1 sierpnia 2010 r. na mocy znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Zespół interdyscyplinarny powołuje wójt, burmistrz albo prezydent miasta. W jego skład wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia i organizacji pozarządowych. W skład mogą wchodzić również kuratorzy sądowi i prokuratorzy. Zadaniem zespołu interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3 i 5 ustawy, oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- 2) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- 3) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- 4) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 5) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Do zadań grup roboczych należy, w szczególności:

- a) opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie;
- b) monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy;
- c) dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

5. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- gotowość do współpracy międzyinstytucjonalnej, - dobrze przygotowana, doskonalcą się grupa specjalistów - przedstawiciele różnych dziedzin naukowych, - dobrze rozwinięta sieć instytucji działających w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - wysoka świadomość rangi problemu przemocy w rodzinie wśród coraz szerszego kręgu podmiotów działających w tym obszarze, - stosowanie procedury „Niebieskiej Karty”, - uregulowania prawne, - istnienie dotychczasowych rozwiązań i miejsc oferujących pomoc ofiarom przemocy a także sprawcom, - oferta pomocy dla sprawców przemocy domowej - program korekcyjno-edukacyjny, - pomoc w godzinach popołudniowych - Punkt Interwencji Kryzysowej, - dostępność usług psychologicznych i prawnych.	- zjawisko przemocy jest silnie utrwalone w obyczajowości przez istniejące mity i stereotypy, - brak wypracowanych i obowiązujących wszystkie podmioty zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy domowej standardów i procedur interweniowania i monitorowania w sytuacjach przemocy domowej, - niewystarczający przepływ informacji pomiędzy poszczególnymi instytucjami, - brak spójnego systemu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz rodzin dotkniętych przemocą, - brak koordynacji działań różnych instytucji i organizacji w samorządach lokalnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - niepełna diagnoza potrzeb w zakresie problemu przemocy w rodzinie, - niewystarczająca liczba specjalistycznych szkoleń dla poszczególnych grup zawodowych w zakresie diagnozowania zjawiska przemocy oraz postępowania z osobami uwikłanymi w przemoc w rodzinie oraz szkoleń interdyscyplinarnych, - wtórna wiktymizacja osób doświadczających przemocy spowodowana działaniami służb, - trudności w odseparowywaniu sprawców przemocy od ofiar,

	• niedostateczna wiedza przedstawicieli instytucji realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie o wzajemnych kompetencjach i zapleczu, • zbyt mała ilość programów profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy (oświata, służba zdrowia), • brak ogólnodostępnej, spójnej i aktualnej bazy danych dla instytucji pomocowych, płaszczyzny wymiany informacji, • brak reakcji, bierność i tolerancja społeczności lokalnej dla przemocy w rodzinie i zachowań dysfunkcyjnych, • niski poziom świadomości społecznej i wiedzy o zachowaniach, reakcjach, działaniach i skutkach przemocy w rodzinie.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• zmiany prawne umożliwiające skuteczniejsze przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, • realizacja Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, • ustawowy obowiązek tworzenia gminnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • ustawowy obowiązek opracowywania przez powiaty programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy, • zmiany legislacyjne mające na celu poprawę skuteczności ochrony osób doświadczających przemocy oraz ułatwienie izolacji sprawców przemocy od ofiar, • możliwość pozyskiwania środków finansowych z różnych źródeł w tym funduszy unijnych na lata 2014-2020, • kampanie i programy edukacyjne wpływające na wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie problemu przemocy domowej, • kampanie informacyjne dot. zwiększenia wiedzy na temat możliwości uzyskania pomocy i placówek oferujących pomoc, • opracowanie procedur systemowej i międzyinstytucjonalnej pomocy ofiarom przemocy, • dialog społeczny w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych do systemu wsparcia oraz informacji.	• zjawisko przemocy powoduje duże szkody społeczne: – zaburza funkcjonowanie całych rodzin, – jest ściśle związane z innymi problemami społecznymi np. uzależnieniami, ubóstwem, – może być zarówno skutkiem jak i ich przyczyną; • brak konsekwentnych procedur dotyczących postępowania ze sprawcami przemocy, poczucie bezkarności u tych osób, • bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów, • osamotnienie rodzin zagrożonych przemocą i brak umiejętności pozyskiwania wsparcia, • stereotyp wizerunku osoby doświadczającej przemocy domowej, • bierność świadków przemocy w rodzinie, • niewystarczająca oferta szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • niepełna znajomość kompetencji i zadań instytucji i podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • niejasne uregulowania prawne, • wydłużony tryb postępowania karnego o znęcanie się nad rodziną, niskie kary w stosunku do rangi popełnionych czynów, nadużywania zawieszania wykonania kar, • niepełne wykorzystywanie obowiązujących przepisów prawnych w celu ochrony ofiar przemocy, • niewystarczająca wiedza wśród mieszkańców odnośnie miejsc świadczących pomoc, • ogólna niechęć do uczestnictwa w procesie pomagania (brak wiary w powodzenie przedsięwzięcia), • niedostateczne wykorzystanie przez organy ścigania i wymiar sprawiedliwości już istniejących przepisów prawnych (np. zakaz zbliżania się do ofiary, nakaz opuszczenia lokalu, zobowiązanie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych), • trudności z wykonaniem egzekucji eksmisji wobec sprawców przemocy (brak pomieszczeń tymczasowych w zasobach gmin).

6. *Założenia Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie*

- 1) Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie.
- 2) Ochrona osób doznających przemocy.
- 3) Rozwój oferty pomocowej dla osób uwikłanych w przemoc.
- 4) Promowanie odpowiednich wzorców życia rodzinnego (opartych na wzajemnej pomocy, szacunku, partnerstwie, umiejętności rozwiązywania konfliktów bez przemocy).
- 5) Zacieśnienie współpracy interdyscyplinarnej różnych instytucji, organizacji i służb społecznych m.in. pracowników pomocy społecznej, szkół, policji, służby zdrowia, kuratorów sądowych, w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

7. *Cele oraz kierunki działania Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie*

Celem głównym programu jest ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie poprzez zwiększenie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cele szczegółowe Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018-2022 wraz z planowanymi zadaniami oraz wskaźnikami monitorującymi przedstawia poniższa tabela.

Lp.	Cele szczegółowe programu	Działania	Wskaźniki
1.	Zwiększenie wiedzy z zakresu przemocy oraz podniesienie poziomu świadomości i wrażliwości społecznej na temat przemocy w rodzinie	Diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze powiatu.	liczba opracowanych diagnoz;
		Prowadzenie poradnictwa oraz upowszechnianie informacji o możliwościach i formach wsparcia ofiar przemocy oraz jednostkach udzielających pomocy.	liczba placówek prowadzących poradnictwo, liczba informacji na stronach internetowych jednostek, liczba rozprzestrzeganych materiałów informacyjnych, liczba informacji w mediach;
		Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych promujących działania służące przeciwdziałaniu przemocy.	liczba przeprowadzonych kampanii społecznych;
		Organizowanie konferencji i spotkań merytorycznych na temat przemocy w rodzinie.	liczba zorganizowanych konferencji i spotkań, liczba uczestników;
		Opracowywanie i realizacja programów mających na celu podnoszenie świadomości społecznej na temat przemocy w rodzinie.	liczba zrealizowanych programów, liczba uczestników;
		Wdrażanie problematyki przemocy w rodzinie w szkolnych programach profilaktycznych.	liczba zrealizowanych programów, liczba uczestników;
2.	Promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci	Organizowanie zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w zakresie sposobów radzenia sobie ze stresem i agresją.	liczba przeprowadzonych zajęć, liczba uczestników;
		Organizacja warsztatów kompetencji wychowawczych w celu przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci.	liczba zorganizowanych warsztatów, liczba uczestników;
		Wsparcie rodzin zagrożonych występowaniem przemocy poprzez modyfikację dotychczasowych postaw rodzicielskich, podnoszenie wiedzy i umiejętności wychowawczych.	liczba wspieranych rodzin, liczba konsultacji;
		Realizacja programów służących działaniom profilaktycznym w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych.	liczba realizowanych programów, liczba zorganizowanych oddziaływań, liczba osób biorących udział w programach i innych formach wsparcia;
3.	Zapewnienie ochrony i udzielanie wsparcia osobom dotkniętym przemocą	Prowadzenie specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, prawnego, socjalnego i rodzinnego dla osób doświadczających przemocy oraz ich rodzin.	liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa, liczba jednostek prowadzących poradnictwo;
		Prowadzenie grup terapeutycznych, grup wsparcia i zajęć socjoterapeutycznych dla ofiar przemocy.	liczba osób uczestniczących w poszczególnych formach wsparcia, liczba programów terapeutycznych;
		Realizacja zajęć edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie.	liczba osób, biorących udział w zajęciach;
		Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodku interwencji kryzysowej;	liczba osób, którym zapewniono miejsce;

Lp.	Cele szczegółowe programu	Działania	Wskaźniki
4.	Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	Zapewnienie opieki w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej dzieciom krzywdzonym – zabezpieczenie miejsc na umieszczanie dzieci w trybie interwencyjnym.	liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w trybie interwencyjnym;
		Realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc.	liczba zrealizowanych programów, liczba osób uczestniczących i kończących program;
		Prowadzenie działań informacyjnych o realizowanych oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.	liczba aktualizacji na stronach internetowych powiatu bazy organizacji realizujących oddziaływania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, liczba opracowanych i rozpropagowanych informatorów;
		Przesyłanie zaktualizowanych informatorów o realizowanych oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom policji (raz w roku).	liczba instytucji, do których przesłano zaktualizowane informatory;
5.	Podniesienie kompetencji, profesjonalizacja i intensyfikacja współpracy służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie	Wypracowanie jednolitych standardów i zasad współpracy w zakresie podejmowania interwencji w przypadku przemocy oraz wymiany informacji lokalnych służb i instytucji na rzecz spójnych i skutecznych działań.	liczba wypracowanych procedur, liczba aktualizacji procedur, liczba spotkań przedstawicieli instytucji współpracujących;
		Nawiązywanie i wzmacnianie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.	liczba wspólnie realizowanych projektów, liczba wypracowanych partnerstw;
		Udział w specjalistycznych szkoleniach i warsztatach przedstawicieli grup zawodowych udzielających wsparcia z zakresu przemocy w rodzinie.	liczba szkoleń i warsztatów, w których uczestniczyli pracownicy, liczba pracowników biorących udział w szkoleniach;
		Udział w konferencjach, poradach, seminariach i wymiana doświadczeń pomiędzy instytucjami udzielającymi pomocy, placówkami wsparcia, środowiskami lokalnymi.	liczba pracowników uczestniczących w szkoleniach, poradach, seminariach;
		Współpraca między pracownikami służb, instytucji i organizacji społecznych w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy.	liczba spotkań przedstawicieli instytucji współpracujących;

8. Zagrożenia w realizacji działań w Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

- 1) Negatywne wzorce zachowań społecznych – mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie.
- 2) Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.
- 3) Trudności w zintegrowaniu działań różnych instytucji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- 4) Problem alkoholowy w rodzinach.
- 5) Trudności finansowe rodzin.
- 6) Brak umiejętności rozwiązywania konfliktów.
- 7) Brak wiedzy na temat możliwości rozwiązywania problemów za pomocą mediacji.

9. Odbiorcy Programu

1. Osoby doznające przemocy:
 - współmałżonkowie lub partnerzy w związkach nieformalnych,
 - dzieci,
 - osoby starsze,
 - osoby niepełnosprawne.
2. Sprawcy przemocy w rodzinie.
3. Świadkowie przemocy w rodzinie.
4. Przedstawiciele władz lokalnych, instytucji i służb pracujących na rzecz dzieci i rodziny.
5. Społeczność Powiatu Grudziądzkiego.

10. Przewidywane efekty realizacji Programu

1. Upowszechnienie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2. Podniesienie świadomości społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.
3. Usprawnianie systemu pomocy rodzinom dotkniętym przemocą, w tym:
 - a) udzielanie profesjonalnej pomocy osobom uwięzonym w przemoc domową,
 - b) zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy osobom i rodzinom doświadczającym przemocy, w tym zapewnienie miejsc w całodobowych placówkach udzielających pomocy.
4. Podniesienie jakości udzielanej pomocy, w tym zintensyfikowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie
5. Zmiana postaw społeczeństwa wobec problemu przemocy w rodzinie. Wzrost świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie.
6. Odpowiednie przygotowanie osób zajmujących się zawodowo pomocą osobom doznającym przemocy oraz sprawcom tej przemocy.
7. Spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie.
8. Usprawnienie systemu pomocy rodzinom dotkniętym przemocą.
9. Usprawnienie systemu pomocy dzieciom dotkniętym przemocą w rodzinie.

11. Partnerzy i Realizatorzy Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

Działania dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy powinny być prowadzone we wszystkich jednostkach na terenie powiatu, które w ramach swoich działań zajmują się

ochroną, a także wsparciem rodziny i dzieci. Celem realizacji programu jest niezbędna współpraca pomiędzy instytucjami działającymi we wskazanym obszarze.

W pracy należy stosować się do zasady:

- **interdyscyplinarności**, zgodnie z którą wszelkie działania na rzecz pomocy rodzinie powinny być planowane i wdrażane przez specjalistów o różnych zawodach, będących przedstawicielami różnych instytucji i organizacji, kluczowa jest praca zespołowa i współpraca;
- **kompleksowości**, z uwagi na fakt, iż przemoc jest zjawiskiem złożonym i wieloaspektowym.

Partnerami i realizatorami Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Grudziądzkim są:

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu.
2. Starostwo Powiatowe w Grudziądzu.
3. Punkt Interwencji Kryzysowej przy PCPR w Grudziądzu.
4. Placówki opiekuńczo-wychowawcze.
5. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Grudziądzu.
6. Miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej działające na terenie powiatu grudziądzkiego.
7. Komenda Miejska Policji w Grudziądzu.
8. Sąd Rejonowy w Grudziądzu.
9. Sąd Rejonowy w Wąbrzeźnie.
10. Prokuratura Rejonowa w Grudziądzu.
11. Prokuratura Rejonowa w Wąbrzeźnie.
12. Placówki oświatowe.
13. Świetlice środowiskowe.
14. Zakłady opieki zdrowotnej.
15. Organizacje pozarządowe działające na rzecz dzieci i rodziny.

12. Monitorowanie i ewaluacja

Koordynatorem Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu.

Kontrola skuteczności oddziaływań Programu będzie realizowana poprzez analizę realizacji powyższych działań i założonych wskaźników (m.in. ilości udzielonych porad, interwencji, powołanych zespołów interdyscyplinarnych, osób dotkniętych przemocą domową objętych wsparciem, przeprowadzonych szkoleń dla specjalistów) za dany rok kalendarzowy.

Ponadto w trakcie realizacji Programu poddawany będzie ewaluacji, polegającej na modyfikacji i dostosowaniu go do możliwości prawnych realizatorów i partnerów. Narzędziem służącym do analizy będą coroczne dane instytucji realizujących Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Monitorowanie i ocena Programu odbywać się będzie na podstawie sporządzanej sprawozdawczości z wykonania zadań oraz analizy zbieranych informacji nt. realizacji kierunków działań ujętych w Programie. Informacje te przedkładane będą Staroście i Radzie Powiatu w corocznym sprawozdaniu z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu.

13. Czas realizacji działań zawartych w Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie realizowany będzie w latach 2018-2022.

14. Źródła finansowania Programu

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie finansowany będzie głównie z budżetu Powiatu Grudziądzkiego w ramach środków przyznanych dla Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu. Ponadto przewiduje się finansowanie realizacji działań z budżetu państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych, z budżetu państwa na finansowanie realizacji zadań zleconych, z innych programów i grantów a także przy wsparciu środków uzyskanych z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Uzasadnienie

W celu efektywnego przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenia jej negatywnych następstw w życiu społecznym i rodzinnym tworzy się Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018-2022.

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształtującym osobowość, system wsparcia, poglądy i styl życia. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami moralnymi i prawnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Jednym z czynników dezorganizacji rodziny jest przemoc, która powoduje negatywne skutki psychologiczne i społeczne. Istotną zatem sprawą jest zintegrowanie działań zmierzających do ograniczania występowania przemocy w rodzinie poprzez działania profilaktyczne, pomocowe oraz niwelujące skutki przemocy. Dlatego też w realizacji Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie zasadniczym celem jest ograniczenie skali problemu oraz skutków przemocy w rodzinie. Wyznaczono działania, które należy podjąć w zakresie profilaktyki i informowania społeczeństwa, interwencji w przypadku już zaistniałej przemocy, pomocy psychologicznej, prawnej i pracy socjalnej osobom doznającym przemocy oraz działań wobec sprawców.

PRZEWODNICZĄCY RADY
Krzysztof Klonowski